

és egy kis alamiznával is beérik! Itt egyszerűen meg kell említenünk, hogy Fánca ur hozzánk intézett hosszú magánlevele épen nem győzött meg bennünket az ily eljárás helyességéről, és még csak azt sem vonhatjuk vissza, hogy ő nem mondá nekünk, mikép Ernst urat a legjövendőbb három este kívánta az igazgatóság fölléptetni, mivel mi ezt nem is irtuk, hanem csupán a vásári hetet említettük, és ezt F. ur csakugyan mondotta. Nem jó magát az indulat által annyira elragadtatni, hogy még a szép fekete füstökkel nyomtatott szöveget sem bírjuk elolvasni, vagy megérteni! —

Egy kis utazás, 's néhány szó a kisdedovás ügyében. (Folytatás.) Miskolcra érkezvén, alkalmam volt megismerkedni Kún Lajos urral, a borsodi példányintézet egyik felügyelőjével. Benna oly férfut volt szerencsém megismerni, ki a kisdedovás áldást hozó ügyét egész hévvel karolta szívéhez, 's így az ő lelkes vezérlete alatt csak boldog diszlést jósolhatni. A borsodi példány-, vagy is miskolci intézetet csak visszautaztamkor nézhetem meg, melyben Tóth István urnak, ki a volt tolnai intézetben képeztetett, ügyelete alatt mintegy 90 kisded részeseül az ovatásban. — Elveinkkel itt is összhangzást tapasztaltam. A fölszerelés dícséretes. A hely színe nem oly nagy mint Egerben, de azért az eléggé térs udvarban szinte vannak elégséges testgyakorlati gépek. Itt ebbre is maradnak kisdedek, olyak t. i. kiknek kis élelmök elküldetik. Legújabb időben főképp a zsidóság mutat kiváló rokonszenvet ez intézet iránt. Csak rajta, használjatos minden alkalmat, mely művelésteke, gyermekeik nevelésére, főleg philanthropicus uton, kínálkozik. Ha minél inkább simultok a gyakorlati élethez, viszont az élet simulni fog hozzátok; 's ha tünedezni fog az elzárkózás, elkülönzés elve a polgári életnek szakáiban, ha mesterségekre, szántásvetésre, 's józan, a népélettel összhangzó nevelésre szánjátok el magatokat: tünedezend mindinkább azon választófal, melyet nem annyira philosophia, mint antipathia hatalma emelt. En részéről philanthropicus cselekedni mindig híven pártolándónak hiszem a tiszta philanthropistust, — mire a mi pesti példány- és képző intézetünk — önzéssel mondom ezt, és sajnálnám, ha valaha más irányra kellené tévednie — méltán követendő példányul szolgálhat. Mert nálunk nem csak kisdedeket vétetnek föl vallás különbség nélkül, — hanem — 's ez a fő dolog — minden vallásu egyének nyerne képeztetést, és anyagi segédelmet központi egyesületünkől, — úgy, hogy legújabbban egy izraelita ifjut is részesítünk intézeti segélydijban. — Ezt csak mellelleg érintem, 's áttérlek egy más észrevételeim közlésére, mely kisdedovási szempontból nem csekély fontosságu. — A miskolci intézetet t. i. kora délután látogatván meg, csak csekély számú kisdedeket találtam még összeseregelve. Az ovó nem ismervén engem, kérdéseimre eleinte kissé, mint látszott, kelletlenül felelt, de látva, hogy a tárgyhöz szólok, neki melegült, 's félre ismerhellen vala egyszerűtetem 's részvétem fölötti örvendezése. Válaszaiból elégséges kisdedovási józanság, 's talpraesettség vala észrevehető. Végre egykét kisdedet előszólított, ki akarta mutatni velök ismeretekbeni jártasságukat. Midőn ezt hátráztottan ellenzeném, kijelentve: hogy én semmiféle productiot kisdedovásban nem szeretek, azzal mentegé magát: mikép nagy azon látogatók száma, kik ilyféle productiokat kívánnak. 'S itt rejlik egyik alapja a kisdedovás lényege 's szelleme nem értésének, vagyis inkább ez a nem értésnek, a bal felfogásnak egyik buján tenyésző eredménye. Mindaddig, míg a kisdedovó-intézetek látogatói productiokat akarandnak látni, mindaddig míg a szülők — néha csak pár heti járatás után is! — azt kérdezzék: „mit tud már gyermekem?“, mindaddig, míg formasierint próbavizsgálatokat követelendnek némely szülők, 's nagyszeműdű pártolók, — mindaddig mondom, 's mindenütt hol ez így van, nem lesz 's nem lehet a kisdedovás tiszta alapokra állítva. Kisdeditézetben, mely apró ismeretek gyűjtésével csak előkészíti a jövővő valóságos tanulásra, tudást vadászni értetlenség. Itt meg kell elégedni azzal, hogy a kisdedeket saját gyermeki elemökben boldogoknak, 's jó szoktatások által erkölcsiségre, vallásos érzelmre, illedelemre, rendre, tisztaságra 's b vezéreltetve tapasztaljuk. Ki ennél többet, vagy épen tudományos rendszerességet követel: — az nincs tisztában a kisdedovás szellemével, 's céljaival. — 'S nézzünk szét Budapesten bár; oh mennyi hibás felfogás, 's értetlenség uralkodik még itt is némely szülőknél; 's ezeket kiigazítani, és saját kerékvágásába hozni a tiszta eszme tiszta gyakorlatát — az ügyértöknek lelkiismeretes kötelességök. Azért ne engedjen az ovó minden értetlen felhívásnak, hanem törekedjék állásához méltólag felvilágosítani azokat, kik valami, a kisdedovás köréhez nem illőt kívánnak. Ha mindazáltal ily célszerűtlen engedékenységre netán kényszerítve érezné magát: úgy helyzete valóban sajnálandó; — de még inkább sajnálandó maga az értetlenségnek feláldozott ügy szüziessége!

Zemplénbe lépve mázsányi súlyt érzék mellemre nehezdeni, mert eszembe juttat: hogy e nagy, e szép 's nekem oly kedves megyében még csak egyetlen egy kisdedovó intézet létezik; e megyében, melynek oly nagy szüksége volna a magyarosodásra, 's melyet magyarosítani zsenge nemzedékében oly könnyű volna! Igen, itt csak egy intézet áll még fen, 's ez az őrmézei. Ezt egykori növendékem, Sztáray László gróf kíséretében látogatam meg. Az intézet helye a 80 gyermekből álló népességhez mérve kicsiny ugyan, de nyaranta a kert és udvarral együtt mégis elég cselészertű. Ez a kassainak mintájára alakult, 's egészen a földesuraság Szirmay Sándor gróf ur nagylelkűségének köszöni lételetét. A fölszerelés a falusi cselérra elégséges. Testgyakorlati gépek itt is vannak. Az ovó Grusz Konstant, a kassainak öcsese. — Beléptemkor az ovó nem volt épen jelen, 's felszólításunkra vidoran sereglettek azonnal padjaikra a kisdedek, 's éne-

ket kezdének zengedeztetni. Szinte megilletődik az érező kislátva a rend 's pontoság megszokását ily kisded népességben is, melynek egész öltözte egy tédig erő durva váson ing. — Az ovó megérkezéssel hozzá fogtak rendes tárgyaikhoz, 's a különböző ábrák magyar és tót megnevezésében meglehetősen haladást, de tán egy kis gépies betanultságot is tanúsítottak, mit nem tudok egészben helyesleni. — E kisdedek még magyarul is énekeltek, 's nevezet szerint pesti példányintézetünk dalával: „Kedves hon a védiskola“ — üdvözöltek. 'S ez magában igen dícséretes, sőt mulhatlan feladata a védintézetnek; csak hogy lehető legnagyobb gond fordítandó a magyar szónak, különösen az e hangnak tiszta kiejtésére, különben szép nyelvünk hangzása cigányossá torzítatik. — Azon kérdéssemre: vajjon imádkoznak-e itt a kisdedek formasierint, igent nyerek válaszul, 's az ovó azonnal elmondta a miatyánkot magyarul és tótul. Senkire sem kívánom meggyőződésemet reá erőszakolni, 's itt különösen annál hajlandóbb vagyok tisztelni ez intézkedést: miután, mint hallám a mltos grófnő legkivált e czélból alapítá csak az ovóintézetet. De újabb meggyőződésem gyakorlatilag arról, hogy ezen formasierinti imádkoztatással koránsem érjük el azon czélt, melyet elérhetni vélünk ily apró kisdedek közt. Míg a többi tárgyak gyakorlatinál teljes, 's mondhatom komoly figyelem mutatkozott mindnyájok arczaín: addig az imádsági pozitív forma elmondása közben igen nagy volt a kedélyes meg hasonlása. Egyik nevetgált, másik szomszédját csipdeste, harmadik hátrafelé gunyolódott, ismét másik fabábkint lelketlenül ácsorgott, 's így tovább; 's azok is, kik elmondák a szöveget, azok értelmére eszmélésöknek legcsekélyebb jelét sem adák. — A mltos grófnő — ki különben is áldott egy lélek — időnkint oszonnakat is szokott adni a gyermekeknek; minek anyagi eredménye: hogy az oszonnát követő napokban mindig több több gyermek jelenik meg az intézetben. — Szegény nép gondolám magamban, melyet szellemi 's erkölcsi saját javára is ily érkezi módokkal kell édesgetni! De hiába, ha már ennyire súlydott e népség, a jó cél elérése kedvéért ily érkezi szerekhez is kell nyulni; de ilyféle édesgetések is csak úgy lehetnek kellően hatásosak, ha — 's ez czélzás nélkül legyen mondván — nem oly gyakoriak, hogy végre az érkezi érdek tulszárnyalja a szellemet. — A mi különösen eddigi szellemi hatását illeti az őrmézei intézetnek, az főleg abban tünik ki: hogy az utcai utálatos káromkodás megszűnt a gyermekek közt, 's hogy, mint már említém, magyarul is tanulnak, azaz: lassankint magyarosodnak. — 'S igen ez két fő tényező; felkérem erre figyelmét az egész hazának, ez édes honnak, mely oly boldog lehetne: ha népe szellemileg kissé műveltebb, erényesebb 's nyelvben érzésben összhangzóbb volna. (Vége követk.)

KÜLFÖLD.

NAGYBRITANNIA. Az Újseelnd gyarmat feletti alsóházi vitákról röviden értesítvén a t. közönséget, visszatérünk azok bővebb előterjesztésére. Az újseelndi ügyek Stanley lord gyarmatminister 's a neuseelndi társaság közötti nyitl vizsály miatt némi bonyolódásba keveredvén, az alsóházban fontos vitái anyagul szolgáltak. Ch. Buller magát a társaság közlönyének téve, ennek különféle sérelmeit terjeszté elő, jelesül azon vádat: hogy a kormány alkalmatlan közbejárulása által egy nagyszerű vállalatot pangásba hozott, a kívándorlottak nagy tömegét kegyetlenül rászedte 's ezáltal az anyaországot sok szép reményeitől megfosztotta. Erre szónok Újseelnd történetét adván elő, megemlíté, hogy ezen szigetek területökre nézve a brit szigetekhez hasonló, nem kevesebb mint 60,000,000 acres (egy acre = 286 porosz mérvesszőt, 's egy mérvessző = 12 lábát tesz) haszonvehető földdel bírnak, melynek nagyobb 's gazdagabb része a partoknál nem kevesebb mint 3000 mérföld közvetlen elérhető 's biztos kikötőkkel bír; de még ennél fontosabb politikai érdekek is csatlakoznak Újseelndhoz. Itt van, mond szónok, a mi déltengeri kereskedésünk, mely évről évre növekszik; itt vannak e tengeren más hatóságali viszonyok, melyek mind inkább bonyolulnak; Franciaország bírja a társasági 's Marquesas szigeteket, az Egyesült státusok is már, ugyszólván, urai a Sandwich-szigeteknek, ezen nagy ocean amerikai partjain nyulnak el Chili, Peru és Mexiko fontos vidékek a dárieni földszoros és becses Oregon-vidékünkön könnyen vezető közlekedéssel, 's az ázsiai részen bírátk a sokkal nagyobb kereskedés Chinával, a philippini szigetekkel 's az indiai archipel. Újseelndban egy brit gyarmat természetes urává lenne ezen oceanak 's bonyolult viszonyai 's érkei ellenállhatlan bírja; a számos kikötők a világ legnagyobb flottáit rejtenék, a rengeteg erdők ellátának épületeivel, a déli földgomb Britanniája lehetne, hol a déltengeri kereskedést központosítani 's uralkodó széket állítani lehetne, honnan ti egy új világnak törvényt 's erkölcsöket osztogatnátok, meghódított népeket felemelnétek. Visszatérvén a legelső telepedések képzésére, megjegyzé szónok, hogy a mint a brit törvények behozatalának szüksége 's azon valószínűség kezdett ébredeni, hogy rendes telepedések fognak történni, nyerkékedés kezdett a földekkel, kivált az angol egyház hitkövetei által. Ezen óriás uzsoráskodás néhány példáját idézte szónok. Kendal, az angol missiók főnöke, 36 bárdért 40 □ mérföldnyi területet szerzett, 23 hitkövetnél nem kevesebb tón hasonló üzletet, 's törvényesítés alá terjesztett igényeik 186,000 acresre terjedtek. A benszülöttek éntkezésére az európaikkal mindig rossz fogannu volt. 1825ben a hitkövetek egy főnököt, Homan nevűt, hoztak Angliába nevelésre. Visszatérvén, szerzett ügyességét az elélséges törzsök délfelé szorítására fordítá, melyek ismét a délibb törzsöknek estek, miből harczt támadt, mely egyedül a sziget közép részének kipusztításával végződött. Ezen főnök 1500 főből álló törzst támadott meg, férfiakat, hölgyeket 's gyermeket ölt. Ezen törz főnöke kezébe esvén, állába vert horoggal hurczoltatá őt halálra, 's másnap felesége en-

nek béleit ékszerként hordá nyakán. A szesz italokkall élés még nem terjedett oly veszélyesen el, mint az északamerikai indusoknál; tarthatni azonban töle, hogy az ivásvágy növekedni fog 's következzései el nem maradnak, 's már is egy látszólag ártatlan ujtás, t. i. honi takarók helyébe a vászon behozatala káros volt, mert lázakat okozott, melyek a népességet igen megfogyaszták. Így történt, hogy egy 2000 feji törzs 50, 's egy másik hason nagyságu 12 főre olvadt le. A még fenmaradt ősnépesség 100,000 lélekre becsültetik, mely az északi szélekre szorítottatott. Szónoknak azonban nem vala czélja rokonszenvet ébresztetni a benszülöttek iránt, hanem meg akará mutatni, hogy a kormány oly módon védi őket, mely a gyarmat érkeivel össze nem fér; a polgárolt embereknek kedvét azon vadon műveléstől elveszi, a társaság tulajdon földet, mely már 300,000 font sterl. saját erszenyéből, 300,000et pedig hitelből beruházott, elfoglalja, mi által a kívándorlottak pénzen vásárolt földet birtokába nem juthatnak. Átalában nevetségesnek találta szónok a gyarmatministerium magaviseletét; előbb Busby küldetett oda residens képeben azon utasítással, hogy az újseelndi lobogót elismerje 's e végett a benszülötteknek lobogókat terjeszzen elibe, hogy magoknak a legarkábbakat választhassák; azután 13 főnökből tanács alakult „újseelndi egyesült törzsök szövetségét főnökei“ czim alatt 's függetlenségi nyilatkozványt bocsátatott ki azon bámulatos záradékkal, mely a brit védelemérti kérelmet foglalta magában; végre azon hir terjesztetvén, hogy a francia kormánynak kedve van büntető-gyarmatot alapítani Új-Seelndban, Hobson kapitány küldetett a waitangi alku kötése, melynek a west-fali békekötés jelentőségét tulajdonítják, holott darab ágy-beli, néha kevés dohány 's egyszer pohár-rum toldalék valának az aláírás dija. Nem kevesebb roszt hányt szónok Fitzroy kormányzó kapitány szemére, mert ez a benszülöttekkel összeütközéseket mellőzendő, a gyarmatosoknak megtiltá, hogy védelmökre fegyverkezhessenek, miből szónok egy közel háboru kitorését jóslá 's eseményeket, melyektől borsódzni fog az ember háta. —

Milnes kezét fogott az előbbi szónokkal, hanem a gyarmatkormány iránt kiméletesb volt 's a ház részvétét felköltendő, egy wakefieldi gentleman iratát közlé, ki minden szükségessé Új-Seelndba vonulván, ott háza 's vetései felperzseltettek, 's most családotul tengődik a vadak fenyegetéseinek kitéve. — (Folytatjuk.)

Az alsóház jun. 23kai ülésében sir J. Graham sajnálkozását jelenté ki a felett, hogy a kormány, Irland állapotának javítását czélzó rendszabályai a tanácskozás lassu folyamában zátonyra akadtak, hogy azonban a collegium-földbirtokos- 's haszonbérlok iránti törvényjavaslatok még ez ülés alatt keresztül menjenek, a kormány hön ohajtja. Szónok ezután a tanoda-bill bizottmányi tárgyalatását inditván nyozván, több kérdésre felvilágosítást nyujtott. Kijelentése szerint Irlandban 500,000 gyermek jár népiskolákba, míg a magosabb osztályuk magzati a dublini egyetemen nyerne oktatást, és csak a középosztálynak gyermekeiről szükség még gondoskodni, mire az új collegiumok rendelői, hol kereskedők, ipariúzők 's a grófokok alsóbb nemességének fia fognak taníttatni. Ezen collegiumok mindenikének lesz elnöke 's alelnöke, 700 's illetve 400 fontnyi évi fizetéssel. Mindenikében lesz 12—14 oktató 200—300 ftal évenként. Ezek mellett könyv-, pénztárnok 's at. A legkitünőbb 20 növendék minden collegiumban 20—30 fontnyi díjjal fog megjutalmaztatni. Az oktatók kinevezését a korona fentarja magának, a ministerek felelősége alatt, úgy mint az angol és scót collegiumokban, legalább 1848ig, a mikor a parlament tovább tanácskozhatik az oktatók választása módjáról 's at. Sheil azon kérdésére, hogy a kormány szándékozik-e r. kath. káplán alkalmazni minden collegiumban? a minister „nem“ mel válaszolván, Mahon lord ily módosítvánnyal lépett fel: míg magánalapítványok nem történnek, a kormány gondoskodjék a növendékek vallásos oktatásáról, mire nézve szükséges lesz, minden tanodában hittudományi tanítókat alkalmazni 's at. — Ezen módosítvány 189 szóval 49 ellen megbukván, a bill keresztül ment a bizottmányon. O'Connellnek, e tárgyan mondott beszédét helyszüke miatt, csak jövő számunkban közölhetjük. —

FRANCZIAORSZÁG. A chálonsi püspök, a toulousei érsek példáját követve, szintén védiratot terjesztett a király elibe a jezsuiták ügyében, a hol többek közt mondja: „A jezsuiták ügye nyilván az egész egyházé, tehát a miénk is. Egy szó sem mondatik ellenök, a mi nem harczrivaj volna ellenünk. Ellenségeink, kik mind a királyokéi is, a vallást akarják szétrombolni, a mit nem is tagadnak. Elérik-e céljokat? Ki tudja? Annyi bizonyos, hogy az épületet csak alappában kell alá ásni, hogy össze roskadjon.“ Miután e példát még több praelatus is fogja követni, a Constitutionnel ezen felirásokkal ostromlásra megjegyzi: Ugyan hát mit remélnek? Vannak törvények a jezsuiták ellen. A kamra kívánta, hogy a törvények végrehajlassanak, 's a ministerek megígérték, hogy ezt teljesíteni fogják. Helybenhagyhatja-e a király magán akaratával a jezsuita rendet? A jezsuiták, kiknek sikerült a clerus egy részét veszélynek kiténni, most a dynastiát, akarják ügyökbe bonyolítani, ezen dynastiát mely a forradalom leánya, melyet ők gyűlölnék, státusfériaink közül azok, kik a jezsuiták ellen legélenkebben nyilatkoznak, 's miért vallás ellenségeinek bélyegeztetnek, ép azon férfiak, kik az 1830. dynastiának hódolatuk legtöbb zálogait nyujták.“

Az egyházi surlódások a kerületekben az 1830ki időre emlékeztetnek, sok politikai pezsgő anyag van bennök, a legitimisták szitják a tüzet 's a jezsuita párttal tartanak; a másik részen áll az 1830ki forradalom, a nemzeti őrsereg, az ifjuság 's az időszi sajtó kevés kivétellel. A La Presse-ben nyert a papság váratlanul egy védőt. A J. d. Débats az egyetem 's a vallástüres pártját fogja a papság 's ennek igényei